

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote.
Godišnja predplata Din 80 — Polugodišnje
Din 41 — Tromjesečno Din 22 — Za Ame-
riku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAMA CJENIKU.

Račun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38.004

Privremeni telefon
preko dana br. 38 — preko noći br. 23
(Interurban)

DALMATINSKI HRVAT

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKOG

God. II.

ŠIBENIK, 17. LISTOPADA 1923.

Br. 39.

Vrhovni policijski zakon u Dalmaciji.

BIKOVA ŽILA

Neteta splitskoj policiji dok je zlostavljala jednu grupu radnika; ona je duga 80 cm., debela 3 cm. promjera na vrhu i cm. 1.50 na podanku.

O pojavama i događajima na policijskim stanicama u Dalmaciji.

BALKANSKI PRUSI.

Izbavi nas, Bože, od izbavitelja.

ZMAJ JOVAN.

Načekali smo se, ali i dočekali! Nema u životu bolnijih misli od sjećanja na prolučala dobra vremena u otužnim časovima, i kad se u dugo očekivanoj slobodi dozivaju u pamet uspomene na lijepe dane provedene u ropstvu. Da ima i truna stida kod onih upravljača s ovom zemljom, koji su njene stanovnike doveli do ove paradoksalne ocjene prilika pod tuđjom i domaćom vlasti, oni bi napustili ovu zemlju i prestali kočiti njen pravilni razvitak u sinjeru nacionalnog uspona, osposobljavajući je za plemenitu utakmicu sa drugim narodima na prostranom zemljištu ekonomskih i socijalnih problema.

Ali dugo očekivano ljeto nije dalo nego samo jednu krušku, pa i to crvljivu.

Od svih naših nada ispunjena je samo jedna, i ta neželjena, kad nije vezana sa podmiranjem potreba, koje su tu želju uslovljavale. Jer koja je razlika između tuđinske okupacije i našeg ujedinjenja? Ako nije ta da okupatori u osvojenim zemljama naturavaju zakone i prisiljavaju SVAKOGA da se njih drže, a naši izbavitelji da ih naturavaju drugomu A SAMI DA IH GAZE — mi drugih razlika ne možemo da uočimo.

Trebalo je da se ujediniamo pa da kmetstvo ostane u formama u kojima je teška zateklo iz političkih vremena Josipa II., sa balkanskim nametkom KULUČENJA iz feudalnog doba, kad težak nije bio subjekat, nosilac prava, već objekat, stvar; kad nije bio čovjek, već rob i skot.

Po čemu je na ujedinjenu otačbinu Srba, Hrvata i Slovenaca morao da padne zadatak da rasprostire slavu austrijskog državnika Bacha, koga se i sama Austrija pod konac svoga života stidila i odicala, proširujući njegove patente čak i na slučajeve, koje reacionarnom političaru iz starih apsolutističkih vremena nikada nisu bile u zamislama, premašivši ga i u visini same kazne?

Ne spominjući druge nevolje, koje su i mnogobrojne i ogromne, mi ne možemo običi posljednje pojave i događaje na policijskim stanicama u Dalmaciji, koji i predstavljaju glavnu pobudu ovoga članka i opravdavaju teški napis, koji je na nj postavljen.

Da su Balkanski Prusi i suviše Prusi, veći od onih koji imaju prusku krv i pruske običaje, mi puštamo jedan citat iz jedne naredbe pruskog kralja Fridrika II., do koga smo došli proučavajući političke prilike svih evropskih zemalja od najdavnijih vremena.

On glasi:

„Doznao sam da činovnici moje države batinaju seljake. Naredjujem da tu odmah prestane i da mi šefovi pojedinih ureda dojavu svaki slučaj novog batinjanja. Protiv onih činovnika, koji bi i nakon ove naredbe ma na koji način mučili moje podanike, ima se smjesta odrediti zatvor i kazniti ih sa 6 godina roblje. Ova kazna neće mimoći ni one činovnike, koji su inače vrlo valjani i u službi nezamjenjivi.“ (Senjagos, Istorija savremene obrazovanosti.)

Otrag 174 godine u Pruskoj, pod vladavinom jednog apsolutističkog monarha, fizičke torture i batinanje naroda poučilo je sobom onako teške kazne, dok u slobodnoj i na oko modernoj državi, u kojoj vlada tobožnja ravnopravnost i plemena i klasa, sprave za mučenje građana nalaze se popisane u inventarima vlasti, šefovi ureda ih naručuju i za to primaju panuš! To je iskršlo na raspravi, koja se održala tu skoro pred splitskim sudom, kada je na sučevni stolu stršila žila, koju donosimo u slici. Sudbeni ljekar konstatuje da masnice, koje su oštećeni zadobili, potiču baš od te žile, a jedan stražar priznaje da je tu žilu zatekao kod ulazanja u policijsku službu još ottrag dvije godine. Pada i osuda, ma koliko blaga ali uvijek značajna. Pokrajinska vlada ne izvlači iz te osude konsekvence do kraja, već stražare (protiv kojih, kao orudju njihovih šefova, mi nismo naročito ni nadraženi) zadržavaju u službi, a prave kriuce obdariva dugim dopustima, sa kojih se, dok bruka zalegne, vraćaju na ista ili još bolja mjesta, a u koliko glasovi ne iznevjere izgleda da je baš naš grad kažnjen dolaskom po-znatog kapetana Čurkovića.

Obim ovoga članka, na veliku našu žalost, ne dopušta nam opširnije upoređivanje naredbe pruskoga kralja sa događajima na policijskoj stanici u Šibeniku, kad su hrvatski omladinci goli u krevetima bili zaskočeni i od policije mučeni.

Ne možemo se dovoljno izjadati ni zato, što, s istih razloga, ne može ovaj članak podnijeti popis lica, koja su se od policijskih batina rastali sa ovim grješnim svijetom, i onih, koja svakog dana očekuju da im smrt prekrati palnje i podnešenu sramotu.

Ni zato, što nemože ući bolna priča, kako je jedan građanin u Kotoru bio ostavljen tri dana bez jela, pa kad mu je treći dan donijelo stanih haringa, onda su mu vodu smjestili iza rešetaka, kako je može gledati i izgarati za njom, ali ne i dobiti, uz uslov da će je dobiti samo ako prizna djelo, koje nije počinio.

Našoj tuzi nema kraja, što ne možemo da zadovoljimo ni jednu davnu želju da, makar i po našim slabim snagama, stavimo na papir sve što o policijskim torturama znademo, da bi se vječito spominjala nestavnija razlika između čistokrvnih Prusa iz godine 1749. i Balkanskih Prusa od 1918. godine na ovama.

Pribećević u Skupštini.

Smiješno i čudnovato mora svakome, da izgleda, kad čuje, da Pribećević govori u beogradskoj skupštini kao „opozicionalec“. Stvar postaje još smiješnijom, kad vidimo, da proti današnjem sistemu ustaje sam njegov stvaralac. Zar može biti većeg dokaza o žalosnim prilikama, stvorenim vidovdanskim ustavom?

Nekidan je g. Pribećević „zagrmio“ u beogradskoj skupštini i napadao svoje dojučerašnje saveznike-radikale. Tko bi sve nabrojio, što sve prigovarao Pribećević radikalima? Uzeti ćemo samo glavnije točke i čujmo ga, što veli. Kaže da svih devetnaest ministara su Srbijanci, da su sva glavna centralna nadležstva u rukama Srbijanaca, da vlast na djelu ne pokazuje bratsku ljubav, da više ne upravlja zemljom vlada već partijski odbori radikala, da se importiraju nesposobni i nekvalifikovani činovnici, da se u našem narodu utvrđuje uvjerenje, da gubimo karakter pravne države i. t. d. On još veli! „Uzalud je govoriti o bratskoj ljubavi, o jedinstvu i rastapati se od mlja kad se o tome govori. Tu bratsku ljubav i jedinstvo treba pokazati na djelu u praktičnoj politici.“

Njegove optužbe faktično stoje, ali one gube vrijednost kad ih čujemo iz usta oca današnjeg zla. Je li se taj gospodin ikad upitao, tko je stvorio takav sistem osobito kod nas Hrvata? Da je on to učinio, svima nam je jasno, vidio bi začetnika čitavog zla u sebi samom i u svojim najvjernijim Lukinićima, Wüderima, Demetrovićima, Budisavljevićima i njima sličnim. Dok je on kao predestinirani čovjek bio ministar, dotle mu nije upadalo u oči, da su sami Srbijanci ministri i da su sva centralna nadležstva u rukama Srbijanaca. Dok je on kao predestinirani čovjek bio ministar, dotle mu nije upadalo u oči, da sudbina građana stoji u ruci raznih sekretarijata demokratske stranke, u kojima sjede osobito kod nas „prečana“ ljudi najviše kompromitirani u nedavnoj prošlosti. Dok je on kao predestinirani čovjek bio ministar, dotle mu nje upadalo u oči, da je baš on prvi u svom rezoru (ministarstvu policije i prosvjete) počeo, da otpu-

